

EUROPEAN COURT OF HUMAN RIGHTS
COUR EUROPÉENNE DES DROITS DE L'HOMME

1959 · 50 · 2009

*Traducere neoficială a variantei engleze a hotărârii,
efectuată de către asociația obștească „Juriștii pentru drepturile omului”*

SECȚIUNEA A PATRA

CAUZA STRĂISTEANU ȘI ALȚII c. MOLDOVEI

(Cererea nr. 4834/06)

HOTĂRÂRE

STRASBOURG

7 aprilie 2009

DEFINITIVĂ

07/07/2009

Această hotărâre poate fi subiect al revizuirii editoriale.

În cauza Străisteanu și Alții c. Moldovei,

Curtea Europeană a Drepturilor Omului (Secțiunea a Patra), întrunită în cadrul unei Camere compuse din:

Nicolas Bratza, *Președinte*,

Lech Garlicki,

Giovanni Bonello,

Ljiljana Mijović,

David Thór Björgvinsson,

Ledi Bianku,

Mihai Poalelungi, *judecători*,

și Lawrence Early, *Grefier al Secțiunii*,

Deliberând la 17 martie 2009 în ședință închisă,

Pronunță următoarea hotărâre, care a fost adoptată la acea dată:

PROCEDURA

1. La originea cauzei se află o cerere (nr. 4834/06) depusă împotriva Republicii Moldova la Curte la 1 februarie 2006, în conformitate cu prevederile articolului 34 al Convenției pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale („Convenția”), de către trei cetățeni ai Republicii Moldova, dl Gheorghe Străisteanu, dna Natalia Străisteanu și dna Daniela Străisteanu, precum și de Codran-Lux, o companie din Republica Moldova.

2. Reclamanții au fost reprezentați de către dna Doina-Ioana Străisteanu, avocat din Londra. Guvernul Republicii Moldova („Guvernul”) a fost reprezentat de către Agentul său, dl Vladimir Grosu.

3. Reclamanții au pretins, în special, că ei au fost victime ale represaliilor din partea Guvernului, care au rezultat în detenția ilegală în condiții inumane a unuia din ei, procese civile inechitabile și privarea arbitrară de proprietate.

4. La 8 aprilie 2008, Președintele Secțiunii a Patra a decis să comunice Guvernului cererea. De asemenea, s-a decis ca fondul cererii să fie examinat concomitent cu admisibilitatea acesteia (articolul 29 § 3 al Convenției).

ÎN FAPT

I. CIRCUMSTANȚELE CAUZEI

5. Primii trei reclamânți, dl Gheorghe Străisteanu, dna Natalia Străisteanu și dna Daniela Străisteanu, sunt o familie de cetățeni ai Republicii Moldova care s-au născut în 1954, 1957 și, respectiv, 1986. Cel de-al patrulea reclamant, Codrana-Lux S.R.L., este o societate cu răspundere limitată înregistrată în Republica Moldova. Șaizeci de procente din capitalul social al acesteia aparțin familiei primilor trei reclamânți.

1. Contextul cauzei

6. Primul reclamant este un cunoscut om de afaceri și un ex-deputat al Parlamentului Republicii Moldova în perioada între 1998 și 2001. El a fost, *inter alia*, fondatorul primei companii private de televiziune și proprietarul unei rețele de stații de alimentare cu petrol. După ce Partidul Comuniștilor a câștigat alegerile parlamentare din anul 2001, el s-a retras din politică și a fost nevoit să închidă majoritatea afacerilor sale, inclusiv postul de televiziune și afacerea cu petrolul.

7. În mai 2001, cel de-al patrulea reclamant a cumpărat un lot de pământ cu suprafața de 14.63 ha de la Consiliul local Onești. Mai târziu, lotul a fost vândut de către cel de-al patrulea reclamant primilor doi reclamânți. Ulterior, primul reclamant a donat o parte din lot celui de-al treilea reclamant și pe proprietatea familiei a fost construit un lac artificial.

8. De asemenea, în mai 2001, cel de-al patrulea reclamant a încheiat cu Consiliul local Onești un contract de arendă pe termen de 10 ani a unui lac natural cu suprafața de 5.63 ha, care era adiacent proprietății pe care a cumpărat-o.

9. Primii trei reclamânți s-au stabilit pe proprietatea sus-menționată și au dezvoltat-o în scopul folosirii acesteia pentru turism și pescuit. Potrivit lor, în anul 2005, funcționari de la Guvern au început să exercite presiuni asupra primului reclamant ca să-l determine să renunțe la proprietate.

2. Reținerea și detenția primului reclamant

10. La 20 iulie 2005, primul reclamant a fost reținut în Chișinău împreună cu șoferul său. La comisariatul de poliție, el și șoferul său au fost acuzați de săvârșirea mai multor furturi din mașini pe parcursul anului trecut în Chișinău. Se pare că câteva plângeri cu privire la furturi din mașini au fost conexe într-o singură procedură, în timp ce altele au fost conexe mai târziu (a de vedea paragraful 14 de mai jos).

11. La 22 iulie 2005, Judecătoria Centru a emis pe numele primului reclamant un mandat de arest pe un termen de 10 zile. Drept motive ale

arestului au fost invocate faptele că el era învinuit de comiterea unei infracțiuni grave care se pedepsește cu mai mult de doi ani de privațiune de libertate, că cauza penală era complexă și că el putea să se eschiveze, să împiedice urmărirea penală și stabilirea adevărului în cauză. Recursul reclamantului a fost respins și arestul său a fost ulterior prelungit în baza acelorași motive.

12. La 18 august 2005, judecătorul A.B. din aceeași judecătorie a dispus eliberarea reclamantului. Motivele eliberării erau lipsa temeiurilor de a bănuși că reclamantul se va eschiva sau va împiedica în orice mod urmărirea penală. Totuși, acuzarea a refuzat să se conformeze acestei încheieri și a continuat să țină reclamantul în detenție. Acuzarea a solicitat a doua oară prelungirea arestului, însă, la 19 august 2005, judecătorul A.B. a refuzat din nou această solicitare și a constatat că procurorul nu s-a conformat încheierii sale anterioare și, din acest motiv, detenția reclamantului era ilegală. Procurorul a refuzat din nou să se conformeze încheierii de eliberare și a dispus continuarea detenției acestuia în baza învinuirilor de furt dintr-un automobil de marca Volkswagen, un episod care în acel moment nu era conexas la dosarul penal principal. La aceeași dată, procurorul a solicitat unei alte instanțe de judecată, Judecătoria Rîșcani, eliberarea unui mandat de arest. Învinuirile împotriva primului reclamant erau aceleași ca și cele aduse anterior și nu au fost prezentate motive noi pentru arestare. La 22 august 2005, instanța de judecată a satisfăcut demersul și a dispus continuarea Ținerii reclamantului în arest preventiv. Instanța de judecată nu a oferit vreun motiv pentru arestare, cu excepția faptului că demersul procurorului s-a referit la un alt dosar penal.

13. La 25 iulie 2005, Ministerul Afacerilor Interne a emis un comunicat de presă în care se spunea că primul reclamant era membru al unui grup criminal care jefuia șoferii autoturismelor din Chișinău. Principalele mijloace de informare în masă din Moldova au relatat cu privire la acest eveniment în aceeași zi.

14. La 24 august 2005, episodul privind furtul din autoturismul Volkswagen a fost conexas la dosarul penal principal intentat împotriva reclamantului.

15. La 25 august 2005, reclamantul a contestat încheierea din 22 august 2005.

16. La 29 august 2005, dosarul penal în privința reclamantului a fost transmis în instanța de judecată pentru examinare și, de la această dată, reclamantul a fost deținut fără un mandat de arest.

17. La aceeași dată, Curtea de Apel Chișinău a încetat examinarea recursului împotriva încheierii din 22 august 2005, pe motiv că dosarul penal a fost transmis în instanța de judecată și că, prin urmare, mandatul de arest nu mai era necesar.

Cererile *habeas corpus* ale reclamantului au fost respinse, iar el a rămas în detenție până la 17 noiembrie 2005, când un judecător a dispus eliberarea sa.

3. Condițiile de detenție

18. Pe parcursul primei detenții a reclamantului, el a fost deținut în Izolatorul de Detenție Provizorie al Comisariatului General de Poliție. Potrivit lui, celulele în care el a fost deținut erau supraaglomerate, întunecoase, umede, murdare și în ele era cald. Lumina naturală lipsea, dar în schimb era instalat un bec electric foarte slab, care era în permanență aprins. Ventilația nu funcționa în modul corespunzător și deținuților li se permitea să fumeze în celulă. Celula era infestată cu insecte și șobolani, iar deținuților li se permitea să facă duș doar cu apă rece o dată la douăzeci de zile. Celulele aveau suprafața de aproximativ zece sau unsprezece metri pătrați și în ele se aflau tot timpul cel puțin opt persoane. Din cauza condițiilor de detenție, reclamantul s-a îmbolnăvit de gripă.

4. Acțiunea organizată de Amnesty International

19. La 7 septembrie 2005, Amnesty International a organizat pe pagina sa web o acțiune în sprijinul primului reclamant, afirmând, *inter alia*, următoarele:

„Amnesty International este îngrijorată de faptul că Gheorghe Străisteanu este acuzat în baza unor probe obținute prin tortură. Amnesty International deține informația potrivit căreia cealaltă persoană a depus mărturie după ce a fost supusă torturii de către ofițerii de urmărire penală. Totuși, se susține că ea se teme că, dacă numele său va fi menționat, ea va fi supusă în continuare maltratării. Organizația este, de asemenea, îngrijorată de faptul că Gheorghe Străisteanu este deținut în mod arbitrar.

La 18 august 2005, Judecătoria Centru din Chișinău a dispus eliberarea pe cauciune a lui Gheorghe Străisteanu, însă colaboratorii de poliție, în pofida hotărârii judecătorești, l-au reținut imediat în sala de judecată și l-au dus înapoi în Izolatorul de Detenție Provizorie. La 19 august, după ce avocatul reclamantului a contestat detenția sa arbitrară, instanța de judecată a declarat lipsirea de libertate drept ilegală. Totuși, colaboratorii de poliție au sfidat din nou hotărârea instanței și l-au reținut în sala de judecată. La 22 august, Judecătoria Rîșcani din Chișinău a dispus arestarea lui Gheorghe Străisteanu pe un termen de zece zile. Perioada de zece zile trebuia să expire la 31 august, însă organul de urmărire penală a declarat că investigația s-a încheiat și că cauza a fost transmisă în judecată. Acest fapt a prelungit de facto arestul lui Gheorghe Străisteanu până la ședința instanței de judecată.

În continuare, Amnesty International este îngrijorată de condițiile în care este deținut Gheorghe Străisteanu la Izolatorul de Detenție Provizorie de pe strada Tighina. În prezent, el este deținut într-o celulă cu alți zece sau doisprezece deținuți. Unica modalitate de a se spăla este un robinet și o chiuvetă aflate în celulă, iar celula este umedă și slab ventilată. Gheorghe Străisteanu s-a îmbolnăvit de gripă de când se afla în detenție, iar familia sa a comunicat că el are dificultăți de respirație. El nu a

beneficiat de acces la medic și a avut posibilitate să primească medicamentele doar atunci când fiica sa i le-a transmis când l-a văzut în sala de judecată. ...

Rugăm să transmiteți apelurile ca să ajungă cât mai curând posibil [la Procuratura Generală, Ministerul Afacerilor Interne și/sau ambasadele Republicii Moldova din străinătate]...:

- exprimăm îngrijorarea pentru sănătatea lui Gheorghe Străisteanu și solicităm asigurări că îi va fi acordată îngrijirea medicală de care are nevoie în conformitate cu Standardul de Reguli Minime al ONU pentru Tratatamentul Deținuților;

- exprimăm îngrijorarea față de acuzațiile potrivit cărora anumite probe, care au fost utilizate pentru a-l condamna pe Gheorghe Străisteanu, au fost obținute de la o altă persoană prin tortură;

- îndemnăm autoritățile să nu utilizeze nicio probă obținută prin tortură în această cauză și reamintim autorităților că, fiind parte la Convenția ONU împotriva torturii și altor pedepse ori tratamente cu cruzime, inumane sau degradante, ele trebuie să asigure ca orice mărturie care a fost făcută ca rezultat al torturii să nu fie utilizată ca probă în procesul penal;

- exprimăm în continuare îngrijorarea față de acuzațiile potrivit cărora poliția nu a respectat hotărârile judecătorești cu privire la detenția ilegală a lui Gheorghe Străisteanu și că el a fost deținut în mod arbitrar de către poliție, cu sfidarea hotărârilor judecătorești, de două ori;

- solicităm o investigație în privința acuzațiilor de detenție arbitrară și cerem eliberarea lui în cazul în care acuzațiile se vor dovedi a fi corecte.”

5. Atitudinea președintelui

20. La o dată nespecificată din octombrie 2005, președintele Republicii Moldova, dl V. Voronin, a avut o întrevedere cu funcționari de rang înalt, printre care Procurorul General, șeful Centrului Anticorupție, șeful Agenției Cadastru și președintele raionului unde se afla terenul reclamanților. În cadrul ședinței el a exprimat o mare nemulțumire cu privire la faptul că, în pofida indicațiilor sale clare date numeroaselor organe de stat, proprietatea reclamanților se afla încă în posesia lor și nu a fost restituită statului și unei mănăstiri. El le-a dat termen limită până la 17 noiembrie 2005 pentru a soluționa această problemă, i-a amenințat cu concedierea și a ieșit din sală trântind ușa.

21. O înregistrare video a acestei ședințe a fost difuzată de către un post de televiziune la 4 aprilie 2006, într-un program intitulat „Ziua de lucru a președintelui”, care informa despre agenda încărcată a președintelui. O copie a acesteia a fost trimisă Curții de către reclamant.

6. Pretinsa hărțuială a primului, celui de-al doilea și al treilea reclamanți

22. Potrivit reclamanților, după arestul primului reclamant, familia lor a început să fie hărțuită de către organele de drept, cum ar fi: Centrul pentru Combaterea Crimelor Economice și Corupției, poliția și procuratura, care i-au intimidat și au exercitat presiuni asupra lor ca să renunțe la proprietatea lor. Pe când se afla în detenție, colaboratorii de poliție au propus primului reclamant să vândă proprietatea sa în schimbul eliberării sale. Cel de-al doilea reclamant a fost vizitat de mai multe ori de persoane care pretindeau a fi reprezentanți ai organelor menționate. Aceștia i-au cerut familiei sale să renunțe la proprietatea lor, în caz contrar, ea urma să nu-și mai vadă vreodată soțul. Al treilea reclamant a fost de mai multe ori contactat de colaboratorii de poliție și ofițerii de urmărire penală responsabili de cauza tatălui său, care i-au cerut să vândă proprietatea.

23. La 25 august 2006, al doilea reclamant a depus o plângere la Procuratura Generală, plângându-se de acțiunile a doi colaboratori de poliție care au intrat pe terenul său fără vreun temei legal și i-au ordonat, de asemenea fără vreun temei legal, să demonteze panoul de la intrarea pe teren.

24. La 4 octombrie 2006, al doilea reclamant a primit o scrisoare de la Procuratura Generală, prin care era informat că faptele descrise de el s-au adevărit parțial; totuși nu existau motive suficiente care ar justifica intervenția procuraturii.

7. Procedurile civile cu privire la anularea contractului de arendare a lotului de 5,63 hectare

25. La 26 octombrie 2005, Procurorul General a depus o cerere de chemare în judecată la Curtea de Apel Economică, solicitând anularea contractului de arendare a lotului de 5.63 ha încheiat în mai 2001 între Consiliul local Onești și cel de-al patrulea reclamant, pe motiv că consiliul local nu a organizat o licitație în acest sens.

26. La o dată nespecificată, președintele Consiliului Superior al Magistraturii și președintele Curții Supreme de Justiție, dna V.S., s-a interesat de cauza dată la vicepreședintele Curții de Apel Economice, judecătorul M.M..

27. Într-o scrisoare din 30 octombrie 2005, adresată de către judecătorul M.M. dnei V.S., se menționa, *inter alia*, că examinarea cauzei era programată pentru 8 noiembrie 2005 și că ea personal o va examina. Se pare că ședința din 8 noiembrie a fost amânată.

28. La 14 noiembrie 2005, celui de-al patrulea reclamant i-a fost expediată o scrisoare recomandată, prin care era informat că ședința în cauză a fost fixată pentru 17 noiembrie 2005. Se pare că cel de-al patrulea

reclamant nu se mai afla la adresa la care a fost expediată citația și, prin urmare, nu a primit citația.

29. La 17 noiembrie 2005, judecătorul M.M. a examinat cauza în absența celui de-al patrulea reclamant și a admis acțiunea Procurorului General, invocând articolul 50 al vechiului Cod civil, în vigoare la data încheierii contractului de arendă. El a constatat că Consiliul local Onești a încălcat legea prin omisiunea de a organiza o licitație publică în vederea arendării terenului.

30. La o dată nespecificată din ianuarie 2006, cel de-al patrulea reclamant a contestat hotărârea menționată mai sus și a argumentat, *inter alia*, că nu a fost citat și că, până la 25 noiembrie 2005, nici nu știa despre acțiunea procurorului. Potrivit legii în vigoare la momentul încheierii contractului de arendă, nu exista obligația de a organiza o licitație. Obligația se referea doar la vânzarea terenurilor de către autoritățile locale, nu și la arenda acestora. În orice caz, acțiunea a fost depusă cu omiterea termenului de prescripție.

31. La 19 ianuarie 2006, un colegiu al Curții Supreme de Justiție prezidat de judecătorul I.M. a respins recursul reclamantului și a argumentat, *inter alia*, că acesta a fost citat la adresa care figura în baza de date a Camerei Înregistrării de Stat și că, prin urmare, a fost citat în mod legal. De asemenea, instanța a constatat că consiliul local era obligat să organizeze o licitație înainte de a arenda terenul în cauză. Curtea Supremă nu s-a referit la obiecția reclamantului privitor la termenul de prescripție.

32. La o dată nespecificată, cel de-al patrulea reclamant a înaintat o cerere de chemare în judecată la Curtea de Apel Economică, solicitând acordarea compensațiilor pentru investițiile pe care le-a făcut în terenul arendat. El a pretins 5,034,304 lei moldovenești (MDL).

33. La 30 februarie 2006, Curtea de Apel Economică a refuzat să examineze cererea, deoarece cel de-al patrulea reclamant nu a plătit taxa de stat în mărime de trei procente din suma solicitată.

34. În martie și aprilie 2006, cel de-al patrulea reclamant a plătit o parte din taxa de stat și s-a adresat din nou instanței cu o cerere. Reclamantul a argumentat că nu mai avea bani, deoarece procuratura a aplicat sechestru pe toate bunurile și conturile sale bancare.

35. La 20 iunie 2006, Curtea de Apel Economică a refuzat din nou să examineze cauza din aceleași motive. Recursul celui de-al patrulea reclamant a fost respins.

8. *Procedurile civile cu privire la anularea contractului de vânzare-cumpărare a lotului de 14.63 hectare*

36. La 10 noiembrie 2005, Procurorul General a depus o cerere de chemare în judecată la Curtea de Apel Economică, solicitând anularea contractului de vânzare-cumpărare a lotului cu suprafața de 14.63 ha încheiat între cel de-al patrulea reclamant și Consiliul local Onești în mai

2001, precum și a tuturor contractelor ulterioare prin care lotul a fost transmis primului, celui de-al doilea și al treilea reclamant. Procurorul General a susținut că Consiliul local Onești a acționat *ultra vires* și a comis numeroase iregularități în procesul de organizare a licitației, stabilire a prețului și vânzare a lotului.

37. Reclamantii au respins toate afirmațiile Procurorului General. Argumentele lor principale erau că acțiunea Procurorului General a fost depusă cu omiterea termenului de prescripție, că ei au dobândit lotul cu bună-credință și că lotul nu putea fi expropriat fără o compensație. În același timp, al doilea și al treilea reclamant au depus o acțiune reconvențională în care au afirmat că, în cazul în care acțiunea Procurorului General este admisă, ei aveau dreptul la o compensație pentru investițiile pe care le-au făcut pentru îmbunătățirile aduse lotului, în mărime de aproximativ 216,000 euro (EUR) și, respectiv EUR 768,000.

38. La 11 mai 2006, Curtea de Apel Economică a solicitat reclamantilor să plătească taxa de stat în mărime de trei procente din sumele solicitate. Reclamantii au depus recurs și au susținut că procuratura a aplicat sechestrul pe toate conturile lor, că ei erau șomeri și nu puteau să plătească taxa de stat. Ei au cerut, în temeiul Legii taxei de stat, să li se permită să plătească taxa de stat după adoptarea unei hotărâri în această cauză.

39. La 29 iunie 2006, un colegiu al Curții Supreme de Justiție prezidat de către judecătorul I.M. a respins recursul.

40. La 2 august 2006, acțiunea reconvențională a reclamantilor a fost respinsă pe motiv de neplată a taxei de stat. Reclamantii au înaintat recurs împotriva acestei decizii. Recursul lor, însă, a fost respins la 21 septembrie 2006 de colegiul Curții Supreme de Justiție prezidat de judecătorul I.M..

41. La 18 decembrie 2006, judecătorul B.B. de la Curtea de Apel Economică a admis acțiunea înaintată de Procurorul General în temeiul articolul 50 din vechiul Cod Civil, în vigoare la momentul încheierii contractului. Judecătorul B.B. a constatat că Consiliul local Onești a încălcat prevederile cu privire la desfășurarea licitațiilor publice, și anume: nu a respectat prevederile privind anunțarea licitației, componența comisiei de licitație și întocmirea procesului-verbal. Instanța nu s-a referit la obiecția reclamantului privitor la termenul de prescripție și a considerat toate argumentele procurorului întemeiate. Instanța a dispus repunerea părților în poziția în care se aflau de până la încheierea contractului.

42. Reclamantii au înaintat recurs și au argumentat, *inter alia*, că ei au fost pedepsiți pentru greșelile autorităților locale care nu li se impută, că instanța nu era independentă și imparțială, că acțiunea a fost depusă cu omiterea termenului de prescripție și că acțiunile împotriva lor au fost dirijate de președintele Voronin, prezentând o copie a înregistrării video în care președintele dădea instrucțiuni funcționarilor de stat pentru a le lua terenul.

43. La 15 februarie 2007, Curtea Supremă de Justiție a respins recursul reclamanților. Ea a susținut că, potrivit Codului civil, cererile înaintate în interesul statului erau imprescriptibile.

9. Detenția ulterioară a primului reclamant

44. La 3 august 2006, un executor judecătoresc, însoțit de primarul satului Țigănești, a venit la terenul reclamanților pentru a executa una din hotărârile judecătorești civile privind lotul reclamanților. A avut loc o ceartă între primul reclamant și primar, iar două săptămâni mai târziu cel din urmă a depus o plângere la procuratură, susținând că primul reclamant l-ar fi amenințat cu moartea. În special, el a susținut că în timpul certeii primul reclamant a afirmat că îl va da hrană (pe primar) la pești.

45. La 21 august 2006, reclamantul a fost arestat și pus în detenție. La 23 august 2006, Judecătoria Strășeni a emis un mandat de arest pe numele lui pentru 10 zile. Acesta a fost prelungit de mai multe ori, iar recursurile și cererile *habeas corpus* ale reclamantului au fost respinse.

46. El a fost ținut în Izolatorul de Detenție Provizorie al Comisariatului de Poliție Strășeni până la 24 septembrie 2006, iar ulterior în Penitenciarul nr. 13 din Chișinău. Potrivit reclamantului, condițiile de detenție în ambele locuri de detenție au constituit tratament inuman și degradant.

47. Detenția reclamantului în baza noilor acuzații a continuat până la 28 noiembrie 2006, când el a fost plasat în arest la domiciliu.

10. Acțiunile civile ale primului reclamant privind compensarea prejudiciilor

48. La o dată nespecificată în anul 2007, primul reclamant a inițiat o acțiune civilă împotriva Guvernului, solicitând compensații pentru condițiile rele de detenție în anul 2005 și 2006 și pentru detenția sa contrară articolului 5 al Convenției. El s-a bazat, *inter alia*, pe constatările Curții în privința condițiilor de detenție în cauzele *Ostrovar v. Moldova* (nr. 35207/03, 13 septembrie 2005), *Șarban v. Moldova* (nr. 3456/05, 4 octombrie 2005) și *Holomiov v. Moldova* (nr. 30649/05, 7 noiembrie 2006), în care reclamanții au fost deținuți în aceleași centre de detenție.

49. La 27 iunie 2007, Judecătoria Centru a respins acțiunea reclamantului, susținând poziția Guvernului și constatând că condițiile de detenție în ambele cazuri au fost acceptabile. Instanța a acceptat câteva argumente ale reclamantului, precum că fereastra în celulă a fost fără sticlă timp de câteva zile, că o persoană bolnavă de scabie a fost plasată în celula sa o dată, că în celulă nu existau cuverturi sau saltele și că în unul din centrele de detenție nu exista canalizare. Totuși, instanța a considerat că aceste deficiențe nu erau suficiente pentru a admite acțiunea reclamantului, deoarece reclamantul nu a fost nevoit să împartă același pat cu deținutul bolnav, cel din urmă primise tratament timp de cinci zile, iar în timpul

plasării acestuia în celulă el nu mai era contagios. Mai mult, fereastra în celulă a fost reparată după doar patru zile și, în orice caz, temperaturile la sfârșitul lunii septembrie erau, de obicei, moderate. În plus, deținuților li se permitea să-și aducă propriile cuverturi și saltele. În ceea ce privește pretenția formulată în temeiul articolului 5 al Convenției, instanța a constatat că în legislația Republicii Moldova nu existau remedii civile împotriva pretinselor încălcări. Această hotărâre a fost menținută de Curtea de Apel Chișinău la 3 octombrie 2007 și de Curtea Supremă de Justiție la 7 mai 2008.

50. La 18 mai 2008, reclamantul a înaintat o altă cerere de chemare în judecată la Judecătoria Rîșcani, solicitând din nou plata compensațiilor pentru pretinsa sa detenție ilegală în perioada august - noiembrie 2005. Se pare că această acțiune încă nu a fost examinată.

II. MATERIALE NON-CONVENȚIONALE RELEVANTE

51. Constatările relevante ale Comitetului European pentru prevenirea torturii și tratamentelor sau pedepselor inumane sau degradante (CPT, traducere neoficială), sunt următoarele:

Vizita efectuată în Republica Moldova între 10 și 22 iunie 2001:

„B. Instituțiile vizitate

... – IDP-ul Comisariatului General de Poliție din Chișinău (vizita ulterioară)

... b. izolatoarele de detenție provizorie (IDP-urile)

53. În raportul său cu privire la vizita efectuată în anul 1998 (paragraful 56), CPT a fost nevoit să conchidă că condițiile materiale de detenție în izolatoarele de detenție provizorie (IDP) vizitate constituiau, în multe privințe, tratament inuman și degradant și, în plus, prezentau un risc semnificativ pentru sănătatea persoanelor deținute. Deși a recunoscut că nu este posibil de a transforma situația curentă din aceste instituții peste noapte, CPT a recomandat un anumit număr de măsuri de îmbunătățire imediate pentru a garanta condiții de detenție elementare, care să respecte cerințele fundamentale ale vieții și demnității umane.

54. Din păcate, în timpul vizitei din anul 2001, delegația n-a găsit nicio urmă de astfel de măsuri de îmbunătățire, dimpotrivă, ea a constatat doar contrariul. ...

55. Poate fi doar regretat faptul că în eforturile lor de renovare a acestor clădiri – care în situația economică actuală merită laude – autoritățile moldovenești nu au acordat nicio atenție recomandărilor CPT. De fapt, această stare de lucruri sugerează mult că, lăsând la o parte considerațiunile economice, condițiile materiale de detenție în secțiile de poliție rămân influențate de un concept referitor la privațiunea de libertate care a fost depășit.

56. În ceea ce privește IDP-urile de pe teritoriul Republicii Moldova care au fost vizitate, delegația a făcut constatări aproximativ similare, cu mici excepții, cu privire

la condițiile materiale dezastruoase și insalubre. Pentru a evita o descriere detaliată, a se vedea, pentru mai multe informații paragrafele 53-55 ale raportului întocmit în urma vizitei din 1998.

La IDP-ul din Chișinău aceste condiții erau agravate de o supraaglomerare severă. La momentul vizitei, 248 de deținuți se aflau într-un bloc cu o capacitate de 80 de locuri și, astfel, 9 persoane trebuiau să se îngheșue într-o celulă de 7 m², în timp ce de la 11 până la 14 persoane trebuiau să stea în celule cu o suprafață de la 10 până la 15 m².

57. În IDP-urile vizitate delegația a primit numeroase plângeri cu privire la cantitatea de hrană. Aceasta includea, în principiu: o cană cu ceai fără zahăr și o felie de pâine dimineața, terci din cereale la amiază și o cană cu apă caldă seara. În unele locuri mâncarea era distribuită doar o dată pe zi și era constituită dintr-o supă și o felie de pâine.

... Cu privire la accesul la veceu la momentul dorit, CPT dorește să sublinieze că el consideră că practica potrivit căreia deținuții își satisfac necesitățile fiziologice folosind vase în prezența unei sau a câtorva persoane, într-un spațiu atât de limitat precum sunt celulele din IDP, care servesc și ca spațiu în care ei locuiesc, este în sine degradantă, nu numai pentru individul în cauză, ci și pentru cei care sunt forțați să fie martori la ceea ce se întâmplă. Prin urmare, CPT recomandă ca personalului de supraveghere să-i fie date instrucțiuni clare că deținuții, care sunt plasați în celule fără veceu, trebuie – dacă ei cer acest lucru - să fie scoși din celula lor fără întârziere în timpul zilei pentru a se duce la veceu.

59. De asemenea, CPT recomandă să fie întreprinși pași pentru:

- a reduce supraaglomerarea în IDP-ul din Chișinău pe cât de rapid posibil și a se conforma nivelului de ocupare oficial;

- a aproviziona persoanele deținute cu saltele și cearșafuri curate;

- a permite persoanelor deținute în toate IDP-urile să primească colete de la începutul perioadei lor de detenție și să aibă acces la materiale de citit.

În contextul anumitor observații făcute, în special în IDP-ul Comisariatului General de Poliție din Chișinău, CPT, de asemenea, reiterează recomandarea sa cu privire la respectarea strictă, în toate circumstanțele, a regulilor care reglementează separarea adulților și a minorilor.”

Vizita efectuată în Republica Moldova între 20 și 30 septembrie 2004:

„4. Condițiile de detenție.

a. Instituțiile Ministerului Afacerilor Interne

41. Începând cu anul 1998, când a vizitat pentru prima dată Republica Moldova, CPT are îngrijorări serioase în ceea ce privește condițiile de detenție în instituțiile Ministerului Afacerilor Interne.

CPT notează că 32 din cele 39 de IDP-uri au fost supuse unei reparații „cosmetice” și că 30 au fost echipate cu spații pentru plimbări zilnice. Totuși, vizita din anul 2004 nu a permis înlăturarea îngrijorării exprimate de Comitet. De fapt, cele mai multe recomandări făcute nu au fost implementate.

42. Fie că se face referire la secțiile de poliție, fie la IDP-urile vizitate, condițiile materiale sunt, în mod constant, subiect al aceleiași critici ca și în trecut. Celulele de detenție nu aveau acces la lumina zilei sau aveau un acces foarte limitat; lumina artificială – cu rare excepții – era mediocră. Niciăieri persoanele care erau obligate să petreacă noaptea în detenție nu primeau saltele sau cearșafuri, chiar și cele deținute pentru perioade mai lungi. Acele persoane care aveau astfel de lucruri puteau să le obțină doar de la rudele lor...

45. În ceea ce privește hrana ... în IDP-uri facilitățile erau la fel ca și cele care au fost criticate în anul 2001 (a se vedea paragraful 57 al raportului cu privire la acea vizită): în general, trei porții modeste de hrană pe zi, care includeau ceai și o felie de pâine dimineața, o farfurie de cereale la prânz și ceai sau apă caldă seara. Uneori era servită doar o porție de hrană pe zi. Din fericire, regulile cu privire la primirea coletelor au devenit mai permissive, ceea ce permitea deținuților care aveau rude în afara penitenciarului să îmbunătățească ușor acele porții zilnice mici.

47. În concluzie, condițiile materiale rămân a fi problematice în secțiile de poliție; ele rămân a fi dezastruoase în IDP-uri, continuând în multe privințe să constituie, pentru deținuți, tratament inuman și degradant.”

Vizita efectuată în Republica Moldova între 14 și 24 septembrie 2007:

„II. Instituții ale Ministerului Afacerilor Interne

În ceea ce privește condițiile de detenție în secțiile de poliție, se pare că acesta este domeniul în care s-a obținut cel mai mic progres. Nu este necesar de a enumera aici în detaliu toate omisiunile observate de către delegație, care sunt mai mult sau mai puțin aceleași ca și cele observate în timpul vizitelor trecute (omisiuni pe care Ministerul Afacerilor Interne le cunoaște). ... În continuare, numeroase persoane sunt deținute peste noapte în secții de poliție, în celule care nu trebuie folosite pentru a deține persoane mai mult de câteva ore. Este deosebit de important de a remedia aceste probleme, în special prin plasarea persoanelor acuzate sub supravegherea instituțiilor Ministerului Justiției și prin construcția unor penitenciare noi care să corespundă standardelor CPT și normelor prevăzute de legislația Republicii Moldova.”

52. Articolul 25 al Constituției Republicii Moldova, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„(4) Arestarea se face în temeiul unui mandat, emis de judecător, pentru o durată de cel mult 30 de zile. Asupra legalității mandatului se poate depune recurs, în condițiile legii, în instanța judecătorească ierarhic superioară. Termenul arestării poate fi prelungit numai de către judecător sau de către instanța judecătorească, în condițiile legii, cel mult pînă la 12 luni.”

53. Partea relevantă a Codului de procedură penală este următoarea:

Articolul 308

„(2) Demersul cu privire la aplicarea măsurii arestării preventive... se examinează fără întârziere de către judecătorul de instrucție... la locul efectuării urmăririi penale sau la locul reținerii persoanei, precum și a reprezentantului legal al acestuia. ...

(5) Adresarea repetată cu demers privind aplicarea măsurii arestării preventive ... în privința aceleiași persoane în aceeași cauză, după respingerea demersului precedent, se admite numai dacă apar circumstanțe noi ce servesc temei pentru aplicarea față de învinuit a măsurii de arestare preventivă”

54. Prevederile relevante ale Codului civil, în vigoare în perioada relevantă, sunt următoarele:

Articolul 74

„Termenul general pentru apărarea printr-o acțiune a drepturilor încălcate ale unei persoane (prescripția) este de trei ani, iar în litigiile dintre organizațiile de stat, colhozuri și alte organizații cooperatiste și celelalte organizații obștești – de un an.”

Articolul 78

„Instanța judecătorească competentă ... aplică prescripția independent de cererea părților.”

Articolul 83

„Împlinirea termenului de prescripție înainte de intentarea acțiunii constituie un temei pentru respingerea acțiunii.

Dacă instanța judecătorească competentă ... constată că este întemeiat motivul, pentru care termenul de prescripție a fost depășit, dreptul încălcat va fi apărut.”

Articolul 86

„Prescripția nu se aplică:

...

2) cererilor organizațiilor de stat privitoare la restituirea bunurilor de stat, care se află în posesiunea nelegitimă a ... celorlalte organizații ... sau a cetățenilor;”.

55. Prevederile relevante ale noului Cod civil, în vigoare din 12 iunie 2003, sunt următoarele:

Articolul 6. Acțiunea în timp a legii civile

„(1) Legea civilă nu are caracter retroactiv. Ea nu modifică și nici nu suprimă condițiile de constituire a unei situații juridice constituite anterior, nici condițiile de stingere a unei situații juridice stinse anterior. De asemenea, legea nouă nu modifică și nu desființează efectele deja produse ale unei situații juridice stinse sau în curs de realizare.”

56. Într-o decizie din 20 aprilie 2005 (cauza nr. 2ra-563/05), Curtea Supremă de Justiție a respins argumentele reclamantului bazate pe prevederile noului Cod civil, pe motiv că faptele cauzei au avut loc în perioada anterioară intrării în vigoare a noului Cod civil și, prin urmare, că erau aplicabile prevederile vechiului Cod civil.

ÎN DREPT

57. Primul reclamant a pretins, în temeiul articolului 3 al Convenției, că în timpul ambelor detenții a fost deținut în condiții inumane și degradante. Articolul 3 al Convenției prevede următoarele:

„Nimeni nu poate fi supus torturii, nici pedepselor sau tratamentelor inumane sau degradante.”

58. Primul reclamant a pretins, în temeiul articolului 5 § 1 al Convenției, că detenția lui între 18 august și 17 noiembrie 2005 a fost ilegală. Partea relevantă a articolului 5 al Convenției este următoarea:

„1. Orice persoană are dreptul la libertate și la siguranță. Nimeni nu poate fi lipsit de libertatea sa, cu excepția următoarelor cazuri și potrivit căilor legale:

...

(c) dacă a fost arestat sau reținut în vederea aducerii sale în fața autorității judiciare competente, atunci când există motive verosimile de a bănui că a săvârșit o infracțiune,

59. De asemenea, el a pretins, în temeiul articolului 5 § 3 al Convenției, că instanțele de judecată nu au adus motive relevante și suficiente pentru detenția lui între 22 iulie și 18 august 2005. Partea relevantă a articolului 5 § 3 este următoarea:

„Orice persoană arestată sau deținută în condițiile prevăzute de paragraful 1 lit. c) din prezentul articol, ... are dreptul de a fi judecată într-un termen rezonabil sau eliberată în cursul procedurii. Punerea în libertate poate fi subordonată unei garanții care să asigure prezentarea persoanei în cauză la audiere.”

60. De asemenea, primul reclamant a susținut că, din cauza examinării îndelungate a cererilor lui *habeas corpus* în timpul detenției din 2005, statul pârât a încălcat articolul 5 § 4 al Convenției, care prevede următoarele:

„4. Orice persoană lipsită de libertatea sa prin arestare sau deținere are dreptul să introducă un recurs în fața unui tribunal, pentru ca acesta să statueze într-un termen scurt asupra legalității deținerii sale și să dispună eliberarea sa dacă deținerea este ilegală.”

61. Reclamanții s-au plâns că procedurile privind anularea contractului de arendare a 5.63 hectare de teren și a contractului de vânzare-cumpărare a 14.63 hectare de teren au fost inechitabile. De asemenea, ei s-au plâns că

accesul lor la instanță a fost limitat, contrar articolului 6 § 1 al Convenției, care, în partea sa relevantă, prevede următoarele:

„1. Orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil ... de către o instanță ... care va hotărî ... asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil ...”

62. Reclamanții au mai pretins că dreptul lor garantat de articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție a fost încălcat ca urmare a anulării contractelor de arendă și de vânzare-cumpărare a terenurilor. Articolul 1 al Protocolului nr.1 la Convenție prevede următoarele:

„Orice persoană fizică sau juridică are dreptul la respectarea bunurilor sale. Nimeni nu poate fi lipsit de proprietatea sa decât pentru o cauză de utilitate publică și în condițiile prevăzute de lege și de principiile generale ale dreptului internațional.

Dispozițiile precedente nu aduc atingere dreptului statelor de a adopta legile pe care le consideră necesare pentru a reglementa folosința bunurilor conform interesului general sau pentru a asigura plata impozitelor ori a altor contribuții, sau a amenzilor.”

63. Reclamanții au pretins, în temeiul articolului 13 al Convenției, că ei nu au avut un recurs efectiv în ceea ce privește pretinsa violare a articolelor 3, 5, 6 și 1 ale Protocolului nr. 1 la Convenție. Articolul 13 prevede următoarele:

„Orice persoană, ale cărei drepturi și libertăți recunoscute de prezenta Convenție au fost încălcate, are dreptul să se adreseze efectiv unei instanțe naționale, chiar și atunci când încălcarea s-ar datora unor persoane care au acționat în exercitarea atribuțiilor lor oficiale.”

64. Reclamanții s-au mai plâns, în temeiul articolului 14 al Convenției combinat cu articolul 6, că ei au fost supuși discriminării pe motiv că dreptul național scutea autoritățile statului de obligația de a respecta termenele de prescripție pentru intentarea acțiunilor în interesul statului, impunând, în același timp, o asemenea cerință acțiunilor civile intentate de persoanele fizice împotriva statului. Ei s-au bazat pe articolul 14 al Convenției, care prevede:

„Exercitarea drepturilor și libertăților recunoscute de prezenta Convenție trebuie să fie asigurată fără nicio deosebire bazată, în special, pe sex, rasă, culoare, limbă, religie, opinii politice sau orice alte opinii, origine națională sau socială, apartenență la o minoritate națională, avere, naștere sau orice altă situație.”

I. ADMISIBILITATEA CAUZEI

65. Guvernul a susținut că primul reclamant nu a epuizat căile de recurs interne disponibile lui în ceea ce privește pretenția sa formulată în temeiul articolului 3 al Convenției, deoarece, înainte de a depune cererea la Curte, el nu a formulat pretenția sa în fața instanțelor judecătorești naționale. Alternativ, Guvernul a susținut că el și-a pierdut calitatea de victimă după

ce, la 27 iunie 2007, Judecătoria Centru a examinat pretenția sa cu privire la compensații. În final, Guvernul a susținut că primul reclamant nu a epuizat nici căile de recurs interne în privința pretenției sale formulată în temeiul articolului 5. În particular, el a depus o cerere de chemare în judecată la 18 mai 2008, pretinzând compensații pentru pretinsa încălcare a drepturilor sale garantate de articolul 5 al Convenției, iar această procedură este actualmente pendinte.

66. Primul reclamant nu a fost de acord și, bazându-se pe hotărârea *Holomiov* (citată mai sus), a afirmat că legislația Republicii Moldova nu prevedea recursuri efective care ar sista condițiile proaste de detenție. În ceea ce privește statutul său de victimă, el a declarat că, deoarece instanțele judecătorești naționale au respins la 27 iunie 2007 acțiunea lui, el continuă să fie victimă.

67. Curtea notează că în hotărârea *Malai v. Moldova* (nr. 7101/06, §§ 45-46, 13 noiembrie 2008), ea a constatat o violare a articolului 13 al Convenției din cauza lipsei unui recurs efectiv în Republica Moldova în ceea ce privește condițiile de detenție inumane și degradante. Hotărârea Judecătoria Centru din 27 iunie 2007 confirmă că constatarea Curții a fost corectă. Prin urmare, pretenția primului reclamant formulată în temeiul articolului 3 al Convenției nu poate fi respinsă din motiv de neepuizare a căilor de recurs interne și lipsei statutului de victimă.

68. În ceea ce privește obiecția Guvernului precum că primul reclamant nu a epuizat căile de recurs interne în privința pretenției sale formulate în temeiul articolului 5 al Convenției, Curtea notează că Judecătoria Centru a constatat în hotărârea sa din 27 iunie 2007 că în legislația Republicii Moldova nu există recursuri civile în privința unei asemenea pretenții și că hotărârea acesteia a fost confirmată de Curtea Supremă de Justiție. Faptul că reclamantul a depus la instanțele judecătorești naționale, în mod repetat, o acțiune similară nu afectează decizia Curții. Prin urmare, această obiecție este, de asemenea, respinsă.

69. Primul reclamant a pretins, în temeiul articolului 13 al Convenției combinat cu articolul 5 al Convenției, că în Republica Moldova nu există recursuri efective pentru a contesta ilegalitatea detenției sale și a asigura eliberarea sa. Totuși, Curtea notează că, în temeiul legislației Republicii Moldova, reclamantul avea dreptul să înainteze cereri *habeas corpus*, ceea ce el a și făcut. Astfel, Curtea conchide că această pretenție este vădit nefondată și, prin urmare, inadmisibilă în sensul articolului 35 §§ 3 și 4 al Convenției.

70. Curtea consideră că cererea, cu excepția pretenției la care s-a făcut referire în paragraful 69, ridică chestiuni de fapt și de drept, care sunt suficient de serioase încât determinarea lor să depindă de o examinare a fondului și că niciun alt temei pentru declararea ei inadmisibilă nu a fost stabilit. Prin urmare, Curtea declară cererea parțial admisibilă. În conformitate

cu decizia sa de a aplica articolul 29 § 3 al Convenției (a se vedea paragraful 4 de mai sus), Curtea va examina imediat fondul acestei cereri.

II. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 3 AL CONVENȚIEI

71. În privința primei detenții a reclamantului la Comisariatul General de Poliție, Guvernul a susținut că acesta a fost deținut în patru celule diferite, cu suprafețele între șapte și treisprezece metri pătrați, în care erau deținute permanent între trei și patru persoane. Fiecare celulă avea o fereastră prin care pătrundea lumina naturală. Deținuții erau dezinfecțiați o dată la șapte zile. Fiecare celulă avea grup sanitar cu apă curgătoare, iar deținuții erau aprovizionați cu bunuri de igienă personală. Reclamantului i-a fost acordată asistența medicală de fiecare dată când a solicitat-o. Hrana era potrivită și era adusă reclamantului în conformitate cu normele existente. Potrivit Guvernului, rapoartele CPT pe care s-a bazat reclamantul nu mai erau actuale pentru că între anul 2004, când a fost adoptat ultimul raport CPT, și anul 2005 situația s-a îmbunătățit. În orice caz, detenția reclamantului a fost prea scurtă pentru a atinge nivelul minim de severitate cerut de articolul 3 al Convenției.

72. În ceea ce privește cea de-a doua detenție a reclamantului, Guvernul a declarat că în Penitenciarul nr. 13 toate celulele aveau paturi, vecheurile erau separate de restul celulelor prin pereți, existau ferestre prin care pătrundea lumina naturală, iar administrația efectua dezinfectarea în mod regulat. În ceea ce privește hrana, în Izolatorul de Detenție Provizorie din Strășeni aceasta corespundea normelor. În acel comisariat de poliție reclamantul a fost deținut într-o celulă cu suprafața de 7.8 metri pătrați, cu lumină artificială. Reclamantul avea o saltea și cuvertură aduse de rudele sale, pentru că el a refuzat să le folosească pe cele din izolator.

73. Primul reclamant a declarat că lumina naturală din celulele Comisariatului General de Poliție era insuficientă, deoarece ferestrele aveau sticlă organică. Sistemul de ventilație era inefficient deoarece era vechi. El doar producea zgomot și mișca aerul dintr-o celulă în alta; acesta era periodic deconectat de către gardieni. Deținuții fumau în celulă iar reclamantul avea dureri de cap constante și a contractat o boală respiratorie. Celula avea veceu fără apă curgătoare. Aceasta era separată de restul camerei de un perete de cincizeci de centimetri. În toată celula era un miros foarte urât. Reclamantul a calificat drept falsă descrierea de către Guvern a condițiilor de detenție din această instituție.

74. În ceea ce privește cea de-a doua detenție, primul reclamant a anexat la documentele sale copii ale declarațiilor deținuților cu care a împărțit celula. Declarațiile erau datate din octombrie 2006. Potrivit lor, celula nr. 117 era situată la parter și era foarte umedă și rece, deoarece fereastra nu avea sticlă. Toate persoanele aflate în celulă aveau probleme de sănătate din cauza condițiilor de detenție, însă nu le-a fost acordată vreo asistență

medicală. Ei au solicitat de câteva ori administrației să instaleze o fereastră, însă fără vreun rezultat. Șobolani mari intrau pe fereastră și le contaminau mâncarea și îmbrăcămintea. Celula era infestată de insecte care mușcau deținuții în timpul nopții. Deținuții au solicitat administrației să dezinfecteze celula, însă nu a fost întreprinsă vreo acțiune.

75. La Comisariatul de Poliție Strășeni celula nu avea fereastră. În loc de veceu, în celulă era o găleată și administrația o dezinfecta cu clor. Mirosul puternic de clor a provocat de mai multe ori reclamantului pierderea cunoștinței. Paturile de lemn nu aveau saltele și reclamantul era nevoit să-și folosească hainele drept așternut. Administrația nu i-a permis să primească așternuturi de la rude.

76. Curtea reamintește că principiile generale cu privire la condițiile de detenție au fost stabilite în hotărârea *Ostrovar* (citată mai sus, §§ 76-79).

77. În ceea ce privește detenția reclamantului în instituțiile de detenție ale Ministerului Afacerilor Interne, Curtea notează că primele declarații ale reclamantului corespund constatărilor făcute de CPT în rapoartele acestuia privind instituțiile de detenție din subordinea Ministerului Afacerilor Interne al Republicii Moldova. Constatările CPT oferă cel puțin într-o anumită măsură o bază temeinică pentru evaluarea condițiilor în care a fost deținut reclamantul (a se vedea, pentru un alt exemplu când Curtea a luat în considerație rapoartele CPT, *Kehayov v. Bulgaria*, nr. 41035/98, § 66, 18 ianuarie 2005). Guvernul a negat cele mai multe acuzații, susținând că rapoartele CPT nu erau actuale. Totuși, el nu a prezentat vreo probă în susținerea declarațiilor sale cu privire la pretensele îmbunătățiri (a se compara cu *Ostrovar*, citată mai sus, § 80). Mai mult, Curtea ia notă de constatările instanțelor judecătorești naționale (a se vedea paragraful 49 de mai sus) privind lipsa sticlei în fereastra celulei, plasarea unui deținut aflat în convalescență după o boală dermatologică contagioasă în aceeași celulă cu reclamantul și lipsa condițiilor sanitare și a așternutului.

78. În ceea ce privește condițiile de detenție în Penitenciarul nr.13, în perioada între lunile septembrie și noiembrie 2006, Curtea reamintește că în hotărârea *Țurcan v. Moldova* (nr. 10809/06, §§ 35-39, 27 noiembrie 2007), ea a constatat o violare a articolului 3 al Convenției în privința condițiilor proaste de detenție ale reclamantului în aceeași instituție de detenție în perioada între lunile februarie și septembrie 2006.

79. În astfel de circumstanțe, Curtea consideră că suferința îndurată de reclamant pe parcursul ambelor perioade de detenție din anii 2005 și 2006 a depășit nivelul inevitabil inherent detenției și a atins un nivel de severitate contrar articolului 3 al Convenției. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 3 al Convenției.

III. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 5 § 3 AL CONVENȚIEI

80. Primul reclamant a susținut că instanța de judecată care a eliberat mandatul de arest la 21 decembrie 2004 nu s-a bazat pe motive relevante și suficiente.

81. Guvernul a susținut că mandatul de arest a fost eliberat de un judecător de instrucție, care a acționat în limitele competenței sale și s-a bazat pe complexitatea cauzei și pe riscul ca reclamantul să exercite presiuni asupra urmăririi penale sau să se eschiveze. Potrivit Guvernului, nu a avut loc o violare a articolului 5 § 3 al Convenției.

82. Curtea face referire la principiile generale stabilite în jurisprudența sa cu privire la articolul 5 § 3 al Convenției în ceea ce privește, în special, necesitatea aducerii motivelor relevante și suficiente pentru lipsirea unei persoane de libertate (a se vedea, printre altele, *Castraveț v. Moldova*, nr. 23393/05, §§ 29-33, 13 martie 2007, și *Șarban*, citată mai sus, §§ 95-99).

83. În această cauză, instanțele judecătorești naționale, atunci când au dispus arestarea primului reclamant, au citat părți ale legislației relevante, fără a arăta motivele pentru care ele au considerat întemeiate acuzațiile că reclamantul putea să se eschiveze sau să împiedice desfășurarea urmăririi penale. Prin urmare, circumstanțele din această cauză sunt similare celor din cauzele *Becciev v. Moldova* (nr. 9190/03, §§ 61-62, 4 octombrie 2005) și *Șarban* (citată mai sus, §§ 100-101), în care această Curte a constatat violări ale articolului 5 § 3 al Convenției din cauza motivelor insuficiente aduse de instanțele judecătorești pentru arestarea reclamanților. Deoarece Guvernul nu a prezentat motive pentru a distinge această cauză de cauzele de mai sus, Curtea consideră că în această cauză ar trebui luată aceeași abordare.

84. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că motivele pe care s-a bazat Judecătoria Centru în încheierile sale cu privire la arestarea preventivă a primului reclamant nu au fost „relevante și suficiente”. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 5 § 3 al Convenției în această parte.

IV. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 5 § 1 AL CONVENȚIEI

85. Primul reclamant a susținut că detenția sa după 18 august 2005, când Judecătoria Centru a dispus eliberarea sa, a fost ilegală, în sensul articolului 5 § 1 al Convenției, și că judecătorul care a eliberat mandatul de arest la 22 august 2005 nu avea competență teritorială de a proceda astfel.

86. Guvernul a susținut în descrierea faptelor făcută de el că detenția primului reclamant după 19 august 2005 a fost autorizată în cadrul unui alt proces penal, fără însă a explica care este acel proces penal. El nu a făcut niciun comentariu în privința pretenției formulate în temeiul articolului 5 § 1 al Convenției și doar a reiterat că exista o altă cauză penală pe rolul unei instanțe judecătorești naționale în care reclamantul a formulat o pretenție similară.

87. Curtea reiterează că expresiile „legal” și „potrivit căilor legale” din articolul 5 § 1 se referă, în esență, la legislația națională și la obligația statului de a se conforma reglementărilor materiale și procedurale ale acesteia. Este de competența, în primul rând, a autorităților naționale, mai cu seamă a instanțelor judecătorești, să interpreteze și să aplice legislația națională. Totuși, deoarece potrivit articolului 5 § 1 al Convenției nerespectarea legislației naționale duce la violarea Convenției, Curtea poate și ar trebui să exercite anumite competențe pentru a stabili dacă această legislație a fost respectată (a se vedea *Öcalan v. Turkey* [GC], nr. 46221/99, § 84, ECHR 2005-IV).

88. Curtea notează că încheierea din 18 august 2005 privind eliberarea reclamantului din detenție nu a fost contestată de către procuror și, prin urmare, era în vigoare. În loc să se conformeze acesteia, procurorul a încercat să o ocolească prin depunerea demersului la o altă instanță judecătorească și prin invocarea unui episod al pretinsei infracțiuni comise de către reclamant drept o infracțiune separată. Acea instanță a dispus prelungirea mandatului de arest a reclamantului fără a aduce motive noi pentru detenție. Mai mult, după 29 august 2005 reclamantul s-a aflat în detenție fără un mandat de arest, contrar articolului 25 al Constituției (a se vedea *Ursu v. Moldova*, nr. 381/05, §§ 25-28, 27 noiembrie 2007). Din cele menționate mai sus rezultă că detenția primului reclamant după 18 august 2005 a fost ilegală și că, prin urmare, a avut loc o violare a articolului 5 § 1 al Convenției.

V. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 6 § 1 AL CONVENȚIEI

89. Reclamantii au susținut că procedurile judiciare nu au fost echitabile, deoarece instanțele judecătorești nu erau independente, fiindcă celui de-al patrulea reclamant nu i s-a asigurat prezența la ședința din 17 noiembrie 2005 de la Curtea de Apel Economică, deoarece instanțele au admis acțiunea Procurorului General deși aceasta era prescrisă și deoarece accesul la justiție le-a fost blocat ca rezultat al neexaminării de către instanțele de judecată a acțiunii lor reconvenționale din motivul neachitării taxei de stat.

90. Guvernul a susținut că, potrivit articolului 217 alin. 1 al noului Cod civil, nulitatea absolută a unui act poate fi invocată de orice persoană fără vreo limitare în timp. Potrivit acestuia, nulitatea absolută a contractelor de vânzare-cumpărare și arendă constituia un temei esențial pentru admiterea acțiunii Procurorului General, iar admiterea acestor acțiuni judiciare după expirarea termenului general de prescripție nu a încălcat principiul echității garantat de articolul 6 al Convenției. De asemenea, Guvernul a susținut că al patrulea reclamant a fost citat la adresa lui oficială și că instanța de judecată nu era obligată să trimită citația la o altă adresă.

91. Curtea notează că, admitând cererile de chemare în judecată ale Procurorului General privind anularea vânzării-cumpărării și arendării

terenurilor, instanțele judecătorești naționale au respins toate argumentele reclamanților și au admis în întregime pretențiile procurorului. Una dintre cele mai importante obiecții invocate de către reclamanți, cea privind termenul de prescripție, nu a fost luată în considerație în cadrul procedurilor ce vizau anularea contractului de arendă. Doar a doua instanță, în cadrul procedurilor privind anularea contractului de vânzare-cumpărare, s-a referit pe scurt la obiecția dată și a respins-o pe motiv că acțiunile în interesul statului erau imprescriptibile.

92. Curtea observă că a examinat deja o chestiune similară în hotărârea *Dacia S.R.L. v. Moldova* (nr.3052/04, 18 martie 2008), în care privatizarea hotelului a fost contestată cu succes de către Procuratura Generală după mai mult de patru ani și după expirarea termenului general de prescripție prevăzut de lege. În acea cauză, Curtea a făcut următoarele constatări:

„75. Curtea consideră că, la îndeplinirea acțiunilor procedurale, respectarea cerințelor cu privire la admisibilitate constituie un aspect important al dreptului la un proces echitabil. Rolul jucat de termenele de prescripție este de o importanță majoră atunci când este interpretat Preambulul Convenției, care, în partea sa relevantă, declară preeminența dreptului o parte a moștenirii comune a Statelor Contractante (a se vedea *Brumărescu v. Romania*, [GC], nr. 28342/95, § 61, ECHR 1999-VII și *Roșca v. Moldova*, nr. 6267/02, § 24, 22 martie 2005).

76. Curtea nu pune la îndoială competența legislatorului de a stabili diferite termene de prescripție pentru diferite tipuri de litigii. Totuși, în această cauză nu au fost aduse motive pentru a scuti organizațiile de stat, atunci când cer restituirea proprietății de stat, de obligația de a respecta termenele de prescripție stabilite, care ar bloca examinarea unor astfel de pretenții înaintate de către orice persoană sau companie privată. Acest lucru are potențialul de a interveni în numeroase raporturi juridice, care se bazează pe o situație deja stabilită și acordă statului un avantaj discriminatoriu fără motive convingătoare. Prin urmare, Curtea constată că articolul 86 alin. 2 al vechiului Cod civil ... care scutea entitățile statale de obligația de a respecta termenul general de prescripție era, în sine, contrar articolului 6 al Convenției (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Platakou v. Greece*, nr. 38460/97, § 48, ECHR 2001-I).

77. *In fine*, instanțele judecătorești naționale i-au permis Procurorului General, care a acționat în numele Cancelariei de Stat, să intenteze acțiunea sa împotriva întreprinderii reclamante, deși termenul general de prescripție a expirat. Instanțele judecătorești naționale au examinat litigiul, care a avut ca rezultat pierderea de către întreprinderea reclamantă a hotelului său. Mai mult, Curtea consideră că înrăutățirea unei situații juridice, care a devenit irevocabilă d cauza aplicării termenului de prescripție sau care – după cum este în această cauză – ar fi trebuit să devină irevocabilă dacă termenul de prescripție s-ar fi aplicat fără discriminare în favoarea statului, este incompatibilă cu principiul securității raporturilor juridice (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Popov v. Moldova* (no. 2), nr. 19960/04, § 53, 6 decembrie 2005).”

93. Situația în această cauză pare a fi identică; acțiunile Procurorului General au fost înaintate aproximativ peste un an și jumătate după expirarea termenului general de prescripție de trei ani. Guvernul s-a bazat pe prevederile noului Cod civil, argumentând că, potrivit acestora, nu există vreun termen de prescripție pentru a contesta în instanță actele afectate de

nulitate absolută. Totuși, Curtea notează că, potrivit articolului 6 al noului Cod civil și jurisprudenței Curții Supreme de Justiție, prevederile noului Cod civil, care a intrat în vigoare la 12 iunie 2003, nu erau aplicabile contractelor încheiate în mai 2001 (a se vedea paragrafele 55 și 56 de mai sus). Mai mult, noțiunea de nulitate absolută a contractului a fost pentru prima dată introdusă în Codul civil al Republicii Moldovei odată cu noul Cod civil, iar Curtea Supremă de Justiție a făcut expres referire la vechiul Cod civil, în special la articolul 86, potrivit căruia nu există niciun termen de prescripție pentru stat la revendicarea proprietății sale (a se vedea paragraful 43 de mai sus).

94. În lumina celor de mai sus, Curtea consideră că, în urma admiterii, cu încălcarea principiului securității raporturilor juridice, acțiunilor Procurorului General cu privire la anularea contractelor de vânzare-cumpărare și arendă, a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenției.

95. Curtea consideră, în lumina constatărilor de mai sus, că nu este necesar de a examina separat restul pretențiilor formulate de către reclamânți în temeiul articolului 6 al Convenției.

VI. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 1 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE

96. Reclamânții s-au plâns că hotărârile prin care au fost admise acțiunile Procurorului General privind anularea contractelor de arendă și vânzare-cumpărare a terenurilor au avut drept efect încălcarea dreptului lor de proprietate garantat de articolul 1 al Protocolului nr.1 la Convenție. Guvernul a contestat afirmația reclamânților și a susținut că aceștia nu au avut un „bun”, în sensul articolului 1 al Protocolului nr.1 la Convenție. În special, ei erau simpli arendași, și nu proprietari ai celor 5.63 ha de teren, în timp ce celălalt teren a fost obținut în mod ilegal.

97. Curtea consideră că reclamânții au avut un „bun”, în sensul articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție. În ceea ce privește terenul arendat, contractul de arendă era valabil până în anul 2011 (a se vedea, *mutatis mutandis*, *Stretch v. the United Kingdom*, nr. 44277/98, 24 iunie 2003). În ceea ce privește celălalt teren, reclamânții aveau un titlu valabil asupra acestuia până când instanțele judecătorești naționale l-au anulat. Curtea a constatat în paragraful 92 de mai sus că admiterea acțiunii Procurorului General, după expirarea termenului general de prescripție și în lipsa unor motive convingătoare, era incompatibilă cu principiul securității raporturilor juridice și, procedând astfel, a făcut o paralelă cu cauzele privind casarea unor hotărâri judecătorești irevocabile. În asemenea circumstanțe, Curtea nu poate decât să constate că admiterea acțiunilor Procurorului General a constituit o ingerință nejustificată în dreptul de proprietate al reclamânților, deoarece nu a fost asigurat un echilibru just, iar reclamânții au fost constrânși să poarte și continuă să poarte o povară individuală și excesivă (a se vedea, *mutatis*

mutandis, *Brumărescu v. România* [GC], nr. 28342/95, §§ 75-80, ECHR 1999-VII). La fel ca și în cauza *Dacia*, instanțele judecătorești naționale nu au oferit vreo justificare pentru o astfel de ingerință. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție.

VII. PRETINSA VIOLARE A ARTICOLULUI 13 COMBINAT CU ARTICOLELE 3, 6 ALE CONVENȚIEI ȘI ARTICOLUL 1 AL PROTOCOLULUI NR. 1 LA CONVENȚIE ȘI A ARTICOLULUI 14 COMBINAT CU ARTICOLUL 6 AL CONVENȚIEI

98. Curtea reiterează că în hotărârea *Malai v. Moldova* (citată mai sus, §§ 45-46), ea a constatat o violare a articolului 13 al Convenției din cauza că în Republica Moldova nu existau recursuri efective împotriva condițiilor de detenție inumane și degradante. Deoarece Curții nu i-au fost prezentate dovezi că de atunci în Republica Moldova au apărut recursuri noi și efective, ea nu poate decât să confirme constatările sale. Prin urmare, a avut loc o violare a articolului 13 al Convenției combinat cu articolul 3 al Convenției în privința primului reclamant.

99. În ceea ce privește pretinsa violare a articolului 13 combinat cu articolul 6 al Convenției și articolul 1 al Protocolului nr.1 la Convenție, precum și pretinsa violare a articolului 14 combinat cu articolul 6 al Convenției, având în vedere constatările sale de mai sus, Curtea consideră că nu este necesar de a examina aceste pretenții ale reclamantilor separat.

VIII. APLICAREA ARTICOLULUI 41 AL CONVENȚIEI

100. Articolul 41 al Convenției prevede următoarele:

„Dacă Curtea declară că a avut loc o violare a Convenției sau a protocoalelor sale și dreptul intern al Înantelor Părți Contractante nu permite decât o înlăturare incompletă a consecințelor acestei violări, Curtea acordă părții lezate, dacă este cazul, o satisfacție echitabilă.”

A. Prejudiciul material

101. Reclamantii au pretins EUR 5,212,292.06 pentru compensarea valorii proprietății lor, creditelor neplătite, penalităților stabilite de instanțele de judecată pentru impozitele neplătite și pentru venitul ratat.

102. Guvernul a susținut, *inter alia*, că pretenția reclamantilor era nejustificată și a cerut Curții să o respingă.

103. Curtea consideră că chestiunea cu privire la aplicarea articolului 41 în privința prejudiciului material nu este gata pentru decizie. Prin urmare, această chestiune urmează a fi rezervată, iar procedura ulterioară urmează să

fie stabilită luând în considerație posibilitatea ajungerii la un acord între Guvernul Republicii Moldova și reclamanți.

B. Prejudiciul moral

104. Primul și al doilea reclamant au pretins fiecare câte EUR 100,000 cu titlu de prejudiciu moral. Al treilea reclamant a pretins EUR 80,000. Ei au susținut că, după ce Guvernul le-a luat toate proprietățile și l-a plasat pe primul reclamant în detenție, ei au fost supuși unor suferințe psihice deosebit de severe.

105. Guvernul nu a fost de acord cu sumele pretinse de reclamanți, susținând că acestea erau excesive. Guvernul a solicitat Curții să respingă pretențiile reclamanților de satisfacție echitabilă formulate cu titlu de prejudiciu moral.

106. Luând în considerație constatările de mai sus, Curtea consideră că chestiunea cu privire la aplicarea articolului 41 în privința prejudiciului moral care rezultă din violarea articolului 6 § 1 al Convenției și articolului 1 al Protocolului nr.1 la Convenție nu este gata pentru decizie în privința tuturor reclamanților. Prin urmare, această chestiune urmează a fi rezervată, iar procedura ulterioară urmează să fie stabilită luând în considerație posibilitatea ajungerii la un acord între Guvernul Republicii Moldova și reclamanți. În același timp, Curtea consideră că primului reclamant trebuia să-i fi fost cauzate suferințe psihice deosebit de severe ca urmare a încălcării drepturilor sale garantate de articolele 3, 5 și 13 ale Convenției. Făcând evaluarea sa în mod echitabil, Curtea îi acordă acestuia EUR 10,000.

C. Costuri și cheltuieli

107. Reclamanții au mai pretins EUR 4,212.88 cu titlu de costuri și cheltuieli.

108. Guvernul nu a fost de acord cu suma pretinsă și a susținut că aceasta era excesivă.

109. Curtea acordă EUR 100 cu titlu de costuri și cheltuieli și consideră restul pretenției neîntemeiat.

D. Dobânda de întârziere

110. Curtea consideră că este corespunzător ca dobânda de întârziere să fie calculată în funcție de rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană, la care vor fi adăugate trei procente.

DIN ACESTE MOTIVE, CURTEA, ÎN UNANIMITATE,

1. *Declară* inadmisibilă pretenția primului reclamant formulată în temeiul articolului 13 al Convenției combinat cu articolul 5 al Convenției, iar restul cererii admisibil;
2. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 3 al Convenției în privința primului reclamant;
3. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 5 § 1 al Convenției în privința primului reclamant în ceea ce privește detenția lui în perioada între 18 august și 17 noiembrie 2005;
4. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 5 § 3 al Convenției în privința primului reclamant în ceea ce privește detenția lui în perioada între 22 iulie și 18 august 2005;
5. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 6 § 1 al Convenției în privința tuturor celor patru reclamanți ca urmare a admiterii acțiunilor Procurorului General privind anularea contractelor de vânzare-cumpărare și arendă a terenurilor;
6. *Hotărăște* că nu este necesar de a examina celelalte pretenții ale reclamanților formulate în temeiul articolului 6 al Convenției;
7. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 13 combinat cu articolul 3 al Convenției în privința primului reclamant;
8. *Hotărăște* că nu este necesar de a examina pretenția reclamanților formulată în temeiul articolului 13 combinat cu articolul 6 al Convenției și articolul 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție;
9. *Hotărăște* că nu este necesar de a examina pretenția reclamanților formulată în temeiul articolului 14 al Convenției combinat cu articolul 6 al Convenției;
10. *Hotărăște* că a avut loc o violare a articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție în privința tuturor celor patru reclamanți ca urmare a admiterii acțiunilor Procurorului General privind anularea contractelor de vânzare-cumpărare și arendă a terenurilor;
11. *Hotărăște*
 - (a) că statul pârât trebuie să plătească dlui Gheorghe Străisteanu, în termen de trei luni de la data la care hotărârea devine definitivă în

conformitate cu articolul 44 § 2 al Convenției, EUR 10,000 (zece mii euro) cu titlu de prejudiciu moral, plus orice taxă care poate fi percepută, și EUR 100 (o sută euro) cu titlu de costuri și cheltuieli, plus orice taxă care poate fi percepută de la reclamant;

(b) că sumele de mai sus urmează să fie convertite în valuta națională a statului pârât conform ratei aplicabile la data executării hotărârii;

(c) că, de la expirarea celor trei luni menționate mai sus până la executarea hotărârii, urmează să fie plătită o dobândă la sumele de mai sus egală cu rata minimă a dobânzii la creditele acordate de Banca Centrală Europeană pe parcursul perioadei de întârziere, plus trei procente;

12. *Hotărăște* că chestiunea cu privire la aplicarea articolului 41 al Convenției, în privința prejudiciului material și moral cauzat ca urmare a violărilor articolului 6 § 1 al Convenției și articolului 1 al Protocolului nr. 1 la Convenție, nu este gata pentru decizie;

prin urmare,

(a) rezervă această chestiune;

(b) invită Guvernul Republicii Moldova și reclamantii să prezinte, în următoarele trei luni, observațiile lor scrise cu privire la această chestiune și, în special, să informeze Curtea despre orice acord la care ei ar putea ajunge;

(c) rezervă procedura ulterioară și deleghează Președintelui Camerei competența de a stabili același lucru dacă va fi necesar;

13. *Respinge* restul pretențiilor reclamantilor cu privire la satisfacția echitabilă.

Redactată în limba engleză și comunicată în scris la 7 aprilie 2009, în conformitate cu articolul 77 §§ 2 și 3 al Regulamentului Curții.

Lawrence Early
Grefier

Nicolas Bratza
Președinte